

Vägledning

för besökande vid

Jönköpings Läns Hushållningssällskaps Kurs- och Försöksgård Skedhult

Skedhults säteri består av fastigheterna Skedhult 1¹ med tillhörande förutvarande tre torplägenheter, kvarn och såg, Lilla Hässelås 1¹, Ärnans 1¹ och stadsågan 69 i Eksjö stad samt Mostorp 1¹ i Höreda kommun. Endast huvudgården Skedhult är numera fullt bebyggd, varjämte en del av byggnaderna till torpen Olsjö, Stenkvillen och Fiskartorpet samt Hyttens kvarn och såg alltjämt finnas kvar.

Jönköpings läns hushållningssällskap förvärvade egendomen av godsägaren Erik Lundgren genom köpeavtal den 22 december 1956 och tillträdde densamma den 14 mars 1957. Godsägaren Lundgren hade innehaft gården sedan 1904. Dessförinnan hade den tillhört bl. a. medlemmar av släkterna Trolle, Oxenstierna, Löwenadler, Ribbing m. fl. Syftet med hushållningssällskapets förvärv av egendomen var att få en gård för försöks-, demonstrations- och kursverksamhet på jord- och skogsbrukets område.

Skedhults gård är belägen vid sjön Norra Vixen och nära (1,2 km) allmänna vägen Eksjö—Nässjö. Avståndet till Eksjö centrum är 5 km och till Nässjö 15 km. Huvuddelen är belägen inom Eksjö stads område och en mindre del inom Höreda kommun.

Ägoslag m. m.

Se karta sid. 6.

Egendomen omfattar följande arealer av olika ägoslag:

åker	45,5	ha
tomt, trädgård och park	5,8	„
inägobacke	2,4	„
betesmark	13,3	„
produktiv skogsmark	220,4	„
kraftledningsgata	0,4	„
vägar	2,4	„
impediment	3,8	„

Summa 294,0 ha

Åkerjorden utgöres till huvuddelen av mullhaltig moränmo och till en del (skiftena 21—24) av sandjord. Den bildar en sammanhängande, regelbunden ägofigur. Av åkern är 10 ha permanent betesvall.

År 1957 utfördes *stenröjning* å åkerskiftena 13, 14, 15 och 21 med "Röjalätt" och "Fraktman" och år 1960 å skifte 19.

Vid tillträdet var en del av åkern i behov av *täckdikning*, varför under år 1958 sådan utfördes å skiftena 11, 13, 14, 15 b och 22. Samtidigt dränerades en del av tomtområdet vid ladugården.

Markkartering utfördes våren 1957.

Betesmarken.

Vid egendomens övertagande fanns inga kulturbeten utan endast gamla betesängar och hagmarksbeten. Dessa äro belägna dels å Ärnans-udden (4,5 ha) och dels omedelbart söder om gården (3,5 ha). Dessutom nyttjas en del åkerskiften (6, 7, 12, 15 a, 16 och 17) till bete (10 ha). År 1958 påbörjades förbättring av de gamla betesområdena och 1959 var röjningarna å dessa i stort sett slutförda.

Vägar.

Försöksgårdens *utfartsväg* iståndsattes dels våren 1957 genom hyvling, rätning, anläggning av mötesplatser, påföring av 200 kbm grus och uppsättning av vägmärken, dels våren 1959 genom breddning, rätning, dikning, läggning av trummor och fullständig avgrusning.

Även vägen från Skedhult österut över Hyttens kvarn till allmänna vägen har blivit ombyggd hösten 1957. Arbetet omfattade planering, fyllning, breddning, bortsprängning av stenar, rätning eller breddning av kurvor, anläggning av mötesplatser och påföring av 424 kbm grus. Vägsträckan utgör 1.930 meter. Hösten 1959 förbättrades vägen Hytten—Olsjö—Stenkvillen (1.060 m) till stor del genom nybrytning. Våren 1960 förbättrades vägen från gården söderut mellan skiftena 8 och 13. År 1961 iståndsattes utfartsvägen till Ärnans.

Byggnader

Huvudbyggnaden, uppförd år 1870, är av reveterat timmer under tegeltak och i två våningar. Nedre våningen inrymmer fem rum, matsal, tamburer, badrum och kök, övre våningen fem rum, två lektionssalar, toaletterum och tambur. Byggnaden är avsedd för hushållningssällskapets kursverksamhet. Sommaren 1957 ombyggdes östra delen av nedre våningen omfattande fullständig modernisering med dubbelkopplade fönster, omläggning av värmesystemet, hydroforanläggning, vatten- och avloppsledningar med badrum och wc, elektrisk spis, kylskåp m. m. År 1961 fullföljdes byggnadens iordningställande för kursändamål genom en genomgripande renovering av övre våningen och komplettering av den tidigare ombyggnaden å nedre våningen. Härigenom kan nu 16 kursdeltagare inkvarteras i byggnaden och ett 60-tal personer beredas plats i lektionssalarna.

Flygelbyggnaderna är av äldre datum. Den södra flygeln ombyggdes fullständigt år 1961 med bevarande av den gamla arkitekturen. Den inrymmer bostad för gårdens arbetsledare om tre rum, kök och badrum, samt gårds kontor. I källarvåningen är inrymd bl. a. panncentral för huvudbyggnaden och flyglarna, tvättstuga, torkrum, mangelrum, förrådsrum m. m. Sistnämnda utrymmen är även avsedda för undervisningsändamål.

Hösten 1957 uppfördes en *lantarbetarebostad*. Syftet var därvid att åstadkomma en fullt modern bostad till så låg kostnad som möjligt. Det blev ett experimenthus utan källare och vind med tre rum och kök, värmeledning, badrum, wc, varmvattenberedare, elspis och kylskåp. Trädgården kring densamma färdigställdes våren 1960.

Ekonomibyggnader. Vid disponerandet av dessa har man utgått ifrån att tillsvidare tillämpa en driftsform, som siktar på produktion av fläsk, kött och potatis samt i någon utsträckning även avelsvin. Växtodlingen är därför inriktad på fodersäd, hö, ensilageväxter (f. n. raps) och potatis. Avsikten är att allt hö skall skultorkas och fodersäden övervägande skördetröskas.

Ladugården är uppförd år 1908. Hushållningssällskapet lät redan sommaren 1957 omändra det gamla häststallet till svinstall med plats för 10 modersugor jämte smågrisavdelning och foderrum. I ladugården tidigare inrymd gödsvinsavdelning moderniserades samtidigt.

Sommaren 1958 revs den gamla körbryggan och hiss insattes. I den gamla ladan byggdes samtidigt en enhet för torkning av hö. Skulltorken byggdes som *ribbgolvstork* med huvudkanalen placerad längs ena långväggen. Huvudkanalen har givits denna placering med tanke på lösdrift, då djuren kan äta från ladans motsatta långsida. Torkenheten är försedd med en propellerfläkt med 100 cm diameter och en 10 hk elmotor. Ladan rymmer c:a 40 ton torrt hö.

Samtidigt byggdes på skullen en *trapetstork* för c:a 30 ton torrt hö eller motsvarande mängd halm från skördetröskan. Denna tork är försedd med en propellerfläkt med 100 cm diameter och en 7,5 hk elmotor. Fläktarna i båda enheterna är monterade så, att de lätt kunna flyttas.

Sommaren 1958 byggdes även tvenne *gravsilor*, vardera rymmande c:a 60 ton ensilage. Silorna är byggda av virke från den gamla körbanan, varför kostnaderna härför blivit låga.

Sommaren 1959 fullföljdes omändringen av ladugården så att boxar för svin anordnades även i östra delen av densamma och boxar ordnades för hingst och kalvar. I samband härmed uppfördes omedelbart norr om ladugården ett enkelt 7,5 x 10 m lösdriestall, som sommartiden användes till utestall för modersugorna.

Det år 1907 uppförda svinhuset var vid tillträdet illa medfaret, varför det år 1957 med enkla medel omändrades till en ändamålsenlig enkel *maskinhall*.

I *spannmålsmagasinet* har med tanke på skördetröskningen på sensommaren 1957 inbyggts en *planbottentork* för kallluft. Fläkten har placerats på första våningen för att vara lätt flyttbar. Som fläkt användes i vanliga fall den större av skulltorkningsfläktarna. Med traktorns frontlastare göres flyttningen på c:a 1 timma. Spannmålstorken rymmer c:a 60 ton vid fullbeläggning.

I den gamla *potatiskällaren* anordnades 1957 en enkel ventilationsanläggning med fläkt. Källaren rymmer vid fullbeläggning c:a 150 ton potatis. Fläkten är handmanövrerad.

Sommaren 1959 iordningställdes ett sorteringsrum ovanför lagringsutrymmet. Byggnadens sockel och golv förstärktes och taket belades med plåt. En elevator, som för upp potatisen från lagret till sorteringsrummet, inmonterades samtidigt.

Åren 1958—1961 stenröjdes och planerades tomt, park och trädgård.

Elektrifiering.

När hushållningssällskapet övertog Skedhult fanns endast ett litet primitivt gårdskraftverk vid Hyttens kvarn, helt otillräckligt för en tidsenlig kraftförsörjning av gården. Därför igångsattes omedelbart fullständig elektrifiering från stadens kraftnät. Den var färdig den 10 oktober 1957.

Vatten- och avloppsanläggning utfördes hösten 1957 för huvudbyggnaden, flygeln och arbetarebostaden. Brunnens och vattenledningen till ladugården omgjordes 1958 och sommaren 1960 igenlades den öppna delen av avloppsledningen med täckt ledning. En djupvattenbrunn borrades (75 m) 1960 och färdigställdes 1961.

Jordbruksdriften

För försöksgårdens jordbruksdrift har uppgjorts en driftsplan, vilken är betingad av egendomens tillstånd vid hushållningssällskapets övertagande av densamma och avsedd följas tillsvidare. Enligt planen har växtodlingen inriktats på foderväxter och potatis. Husdjurskötseln har tillsvidare inriktats på uppfödning av svin och köttdjur. Självfallet har driften ej kunnat undgå att störas av de mycket genomsnittliga upprustningsarbetena.

Växtodlingen.

Av den odlade jorden har svårbrukade och illa arronderade fält (fig. 3, 6, 7, 10, 12, 15 a, 16, 17, 18 och 25 eller sammanlagt 10 ha) lagts ut till permanenta beten. Återstoden har delats upp i två cirkulationer, en för den tyngre och en för den lättare jorden.

Sedan 1958 arrenderas den odlade jorden å grannfastigheten Persö. Åkerarealen omfattar c:a 9 ha.

Växtföljd för moränjorden å Skedhult (15 ha).

1. Korn med insädd.
2. Vall I.
3. Vall II.
4. Vall III.
5. Havre.
6. Grönfoder (raps).

Växtföljd för sandjorden å Skedhult.

a) 17 ha lämplig för potatis:

1. Höstråg.
 2. Potatis.
 3. Tidigt korn eller grönfoder.
- b) 3,5 ha kuperad och stenig jord: fritt bruk, övervägande råg.

Byggt 1870

Skedhults säteri

Aren 1350—1400 ägdes Skedhult av barn till Nils Gädde. Genom dennes sondotters giftermål med Arvid Trolle övergick egendomen i Trollesläktens ägo. Arvid Trolles son Erich föddes 1460 och dog 1529. Erich Trolles dotter Beata (död 1591) gifte sig 1553 med riksrådet och riksmarskalken Gabriel Kristiernsson Oxenstierna och säteriet följde i denna släkts ägo t. o. m. 1600-talet. Generalmajoren de la Grange var senast ägare till säteriet. Nuvarande ägare förvärfvade säteriet 1904.

Enligt Allwins "Beskrifning öfver Mo samt N:a och S:a Wedbo härader i Jönköpings län", tryckt i Jönköping 1857: "Skedhult har en utmärkt vacker belägenhet vid en av socknens många sjöar. Det har goda och väl odlade ägor samt behöflig skog och betesmark. Därtill höra två kvarnar med tre par stonar, som gå två tredjedelar oroligt året samt 0,25 mantal i Eksjö och 1 mantal i Höreda socken, för beviljning värdera till 6150 Rdr. Av äldre ägare känna vi blott majoren J. Douglig som ägde det i mitten av förra århundradet. Dess nuvarande ägare är lantbrukaren S. B. Wilhelm Munthe."

Areal: Total 231 ha, därav 31 åker, 200 skog m. m. Taxeringsvärde 182.900 kronor därav jord 80.100, skog 102.800. Corps-de-logi av trä, revet., uppfört 1870, innehållande 12 rum, 1 kök, 2 hallar. Restaurerat 1912. Bekvämligheter: El, v, avl, cv, vv, wc badr. Två flygelbyggnader uppf. av trä, innehållande tillsammans 2 lägenheter, 8 rum 2 kök, 2 hallar. Den ena flygelbyggnaden restaurerades 1942. Bekvämligheter: El, v, avl. Ekonomibyggn. av trä, uppf. 1908, för 12 hästar och 48 nötkreatur. Dessutom finnas 2 st. magasinsbyggnader, den ena uppf. 1910, samt svinhus uppf. 1905.

Ägare: Godsägare Erik och Hulda Lundgren; barn: Margit.